

KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
IGAZSÁGÜGYI ÉS MAGÁNJOGI JOGALKOTÁSÉRT FELELŐS
HELYETTES ÁLLAMTITKÁR

Iktatószám: XX-MIKFO/220/.2./2014.

Dr. Kovács Kázmér úr részére
elnökhelyettes

Magyar Ügyvédi Kamara

Budapest
Szalay utca 7.
1055

office@kovacskazmer.hu

Tárgy: állásfoglalás iránti kérelem a Ptk.-ban meghatározott késedelmi kamat és behajtási költségátalány megfizetésének módjára vonatkozóan

Tisztelt Elnökhelyettes Úr!

Megkeresését, amelyben a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.), valamint a 2014. március 15-én hatályba lépett új Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: új Ptk.) által meghatározott késedelmi kamat és behajtási költségátalány megfizetésének módjáról kér állásfoglalást köszönettel megkaptuk.

Tájékoztatom, hogy az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII.1.) Korm. rendelet részletezi a közigazgatási és igazságügyi miniszter feladat- és hatáskörét, amelyből következően az általa vezetett tárca hatásköre a jogszabályi rendelkezésekre vonatkozó **általános tájékoztatás** adására terjed ki. Általános tájékoztatóm, bár az rávilágít az irányelv átültetésének jogalkotói szempontjaira, valamint a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 15. §-ának jogalkotói értelmezésére, **sem jogi kötelező erővel, sem a jogalkalmazást befolyásoló jelleggel nem rendelkezik, az nem minősül továbbá tárcaközleménynek.** Kérem a fentiek szíves tudomásul vételét.

Megkeresésével kapcsolatban – néhány általános tudnivalót követően (1-2. pont) – kérdései sorrendjére figyelemmel az alábbiakról tájékoztatom:

1. A kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló 2011. február 16-i 2011/7/EU európai parlamenti és a tanácsi irányelvet (a továbbiakban: irányelv)

átültető rendelkezések 2013. július 1-jén léptek hatályba, így egyrészt érintették az irányelvet alapvetően átültető régi Ptk.-t és érintik a 2014. március 15-én hatályba lépett új Ptk. rendelkezéseit is, amiben a törvényalkotó már szükségképpen az irányelv rendelkezéseit kodifikálta.

Az irányelv kizárólag a magánjogi, illetve a közérdekű igényérvényesítésre vonatkozó szabályok tekintetében fogalmaz meg átültetendő rendelkezéseket, a számviteli, az illeték- és adójogi vonatkozásokat egyáltalán nem érinti, így ezek rendezése a tagállamok hatáskörében maradt.

2. Az irányelvet átültető Ptk.-beli rendelkezések kizárólag a 2013. július 1. napján és ezt követően megkötött, illetve a pénztartozás és a késedelmi kamat vonatkozásában a felek, illetve a bíróság által ezen időpontot követően módosított szerződésekre alkalmazandóak. Így az ezen időpontot megelőzően megkötött, illetve a pénztartozás és a késedelmi kamat tekintetében nem módosított szerződésekre a módosítás előtt hatályos jogszabályi rendelkezések maradnak irányadóak a jövőben is. Igaz ez a már megkötött keretszerződésekre is. Külön átmeneti rendelkezések azért nincsenek a szabályozásban, mert a Jat. 15. § (2) bekezdés a) pontja is biztosítja, hogy a módosítások felmenő rendszerben legyenek alkalmazandóak.

A fentieknek megfelelően **a 2013. július 1-jén már fennálló szerződések esetében, akkor is, ha a késedelem a hatálybalépést követően áll be – a felek, illetve kérelemre a bíróság kifejezett ilyen irányú szerződésmódosítása hiányában – a 2013. július 1-je előtt hatályos jogszabályi rendelkezések maradnak alkalmazandóak.** Nincs továbbá olyan jogszabályból eredő kötelezettsége a szerződő feleknek, hogy a már megkötött szerződéseiket az új szabályozás hatálya alá helyezték.

3. A behajtási költségátalány lehetséges tartalmával, illetve az egyéb jogcímekhez való viszonyával kapcsolatban a következőkről tájékoztatom.

Az irányelv 6. cikk (1) és (2) bekezdése értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ha a pénztartozásra kötelezett késedelemben esik, **a hitelező a pénztartozás ügyleti és késedelmi kamattal emelt összegén felül minden további feltétel nélkül (legalább) 40 eurónyi behajtási költségátalányt is követelhessen.** A *legalább* fordulat azt jelenti, hogy a szerződő felek szerződésükben a behajtási költségátalány összegét a 40 eurónál magasabb összegben érvényesen meghatározhatják. A *minden további feltétel nélkül* fordulat annyit jelent, hogy, ha a késedelemben eső fél önként teljesít, akkor ez a 40 euró is a késedelemben esés napjától esedékesen (külön erre vonatkozó fizetési felszólítás hiányában is) megilleti a hitelezőt. Ez az összeg attól függetlenül jár továbbá, hogy az adós a késedelmét kimentette-e vagy sem, illetve hogy a hitelezőnek ténylegesen felmerült-e valamilyen behajtási költsége vagy sem.

A fentiek értelmében – **az irányelv és a Ptk. vonatkozásában is – indifferens az, hogy mi a behajtási költségátalány tényleges tartalma.** Ebből az is következik, hogy **ha a hitelező telefonálási, e-mail, ügyvéd igénybevitelére irányuló vagy más egyéb, az adós önkéntes – azaz fizetési meghagyásos eljárás, vagy peres eljárás, illetve végrehajtási eljárás megindítását és eredményes lefolytatását nem feltételező – teljesítését előmozdító cselekményének költsége a (legalább) 40 euró alatt marad, akkor az behajtási költségátalányként az irányelv és a Ptk. értelmében érvényesül.** A behajtási költségátalány tehát **önálló, sui generis „jogcím”.**

Az irányelv 6. cikk (1) és (2) bekezdése alapján a behajtási költségátalány **akkor jár, és akként válik esedékessé, ahogyan a késedelmi kamat.** Mivel a magyar jog szerint a késedelmi kamat objektív (a felróhatóság vizsgálatától független) jogkövetkezmény a pénztartozás késedelmes megfizetése esetén, ezért a behajtási költségátalány is **objektív szankció.**

Az irányelv értelmében a behajtási költségátalány **legalább 40 eurónak megfelelő forintösszeg, amelynek szerződéses korlátozása, illetve kizárása is tisztességtelen,** a mindenkori Ptk. értelmében **semmis;** a szerződő felek azonban a 40 eurótól felfelé érvényesen eltérhetnek. A szabályozás egységes a vállalkozások közötti, illetve a vállalkozásnak hatósággal kötött szerződése tekintetében. **Ha a felek a 40 eurótól nem térnek el, illetve ha felfelé el is térnek, az így kikötött magasabb összegű behajtási költségátalány felett a hitelező a behajtással kapcsolatos kiadásait kártérítés, vagy – per(nyertesség) esetén – perköltség címén követelheti, feltéve, hogy ezek megtérítésének egyéb feltételei is fennállnak.** A hitelező a (fenti értelemben vett „legalább”) 40 eurót meghaladóan jelentkező behajtási költségét tehát kártérítésként vagy perköltséggé fogja tudni érvényesíteni.

A 40 euró, illetve az érvényesen kikötött magasabb behajtási költségátalány összege erejéig a hitelezőnek csak az adós késedelmét kell bizonyítania, egyéb bizonyítási kötelezettsége a behajtási költségátalány érdekében nincs. **A 40 euró vagy az e fölött kikötött behajtási költségátalány-összeg fölött ténylegesen felmerült egyéb behajtási költséget a hitelező azonban már csak ezen összeg tényleges felmerülésének bizonyítása esetén követelheti kártérítés vagy perköltség címén, ha ezek egyéb feltételei fennállnak.**

Míg a behajtási költségátalány összege a kártérítésbe beszámít, a kötbérbe nem. Ennek oka az, hogy a magyar jog a késedelmi kamat és a kötbér fogalma között teremt vagylagos kapcsolatot, amikor a régi Ptk. 247. § (2) bekezdése, illetve az új Ptk. 6:186. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a pénztartozás késedelmes fizetése esetére kikötött kötbérre a késedelmi kamat szabályait kell alkalmazni. E szabály annyit jelent, hogy a pénztartozás késedelmes fizetése esetére kikötött kötbért is objektív szankciónak kell tekinteni, tehát a kötbér akkor is jár a hitelezőnek, ha a késedelem alól az adós magát sikeresen kimentette. Az így kikötött kötbér mértékére pedig szintén irányadóak a késedelmi kamatszabályok. A kötbér és a késedelmi kamat közötti vagylagos kapcsolat megfordítva is igaz: ezt fejezi ki az irányelvet átültető késedelmi kamatszabályok vonatkozásában a késedelmi kamat kizárásának megengedettsége abban az egyetlen esetben, ha az adós a kötelezett késedelme esetére kötbér fizetésére köteles. E rendelkezések célja az, hogy a hitelező se gazdagodjon aránytalanul a késedelemmel összefüggésben. Mivel a behajtási költségátalány megfizetésének feltételei az irányelv értelmében a késedelmi kamathoz igazodnak, továbbá a behajtási költségátalányt a késedelmi kamaton felül rendeli megfizetni az irányelv a hitelező számára, így a késedelmi kamatnak a pénztartozás késedelmes teljesítése esetére kikötött kötbérrel való sajátos, alternatív kapcsolata azt is determinálta, hogy a kötbérbe a behajtási költségátalány összegét nem lehet beszámítani.

A behajtási költségátalány (behajtási költségátalány jogcímen) mind perben, mind peren kívül követelhető.

4. Amennyiben a jogosult érvényesíti a **behajtási költségátalány** iránti igényét, annak **összege független attól, hogy a kötelezettnek milyen mértékű pénztartozás késedelmes**

megfizetése után kellene azt megfizetnie és attól is, hogy a késedelembe esés mikor történt, illetve milyen időtartamot jelent (egy vagy harminc vagy ötven stb. napot). Önmagában a behajtási költségátalány esedékessége és megfizetése szempontjából annak sincs jelentősége, hogy arra egy tartós jogviszonyban, illetve visszatérő szolgáltatás esetében kerül-e sor. A behajtási költségátalány tehát késedelmenként – és nem számlánként, bár a kettő optimális esetben egybe esik – követelhető az adóstól; ha pedig egy szerződésben a felek részletfizetésben állapodtak meg, akkor annyi részlet után érvényesíthető, amennyi részlet megfizetésével az adós késedelembe esett. A behajtási költségátalány – annak irányelvből fakadó **átalány-természete** miatt – abban az esetben is követelhető, ha a jogosultnak tételesen kimutatható behajtási költsége nem keletkezett (pl. nem telefonált, nem postázott, nem fogadott ügyvédet a követelése érvényesítésével kapcsolatban stb.). Ennyiben a behajtási költségátalány a kötbérhez hasonló.

A **behajtási költségátalány iránti igény** továbbá – szintén az irányelvből fakadóan – a **késedelmi kamat összegén felül érvényesíthető**, és ugyanúgy attól függetlenül követelhető, hogy a kötelezett neki felróhatóan esett-e késedelembe vagy sem. Tehát amennyiben a kifizetés csúszik, nem védekezhet eredményesen azzal az adós, hogy ő azért nem teljesített időben, mert neki sem teljesítettek időben.

5. Az irányelv sem a tőketartozás, sem a késedelmi kamat, sem a behajtási költségátalány tekintetében **nem érinti a pénznem kérdését**, hanem csak a késedelmi kamat mértékére, illetve a behajtási költségátalány minimum összegére vonatkozóan ad minimum szabályokat. **Az irányelv így nem vizsgálja az idegen pénznem kérdését és azt sem, hogy a főtartozáshoz járulékosan kapcsolódó késedelmi kamat, illetve behajtási költségátalány pénzneme igazodik-e a főtartozás pénzneméhez.** E kérdésekre tehát a **tagállami magánjogi szabályok** – értve ezalatt az írott jогon túl a bírói gyakorlatot is – **alkalmazandóak.**

A régi Ptk. 231. §-a a **pénztartozás megfizetésére vonatkozóan ad diszpozitív szabályt**, melynek értelmében a tőke szabad áramlása követelményének megfelelően **semmilyen devizajogi korlátozás nem érvényesül.** A 231. § (1) bekezdése abból a tipikus esetből indul ki – és ezt teszi főszabállyá is – amikor a felek a teljesítés pénzneméről nem állapodnak meg, ez esetben a pénztartozást a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben kell megfizetni. A Ptk. 231. § (2) bekezdése alapján, ha a felek a pénztartozást nem a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben, hanem külföldi pénznemben vagy aranyban határozzák meg, az ekként meghatározott (kirótt) pénztartozás összegét a fizetés helyén és időpontjában fennálló árfolyam alapján kell átszámítani, azonban – lévén e szabály is diszpozitív – a felek ettől eltérően külföldi pénznemben vagy aranyban való teljesítésben (lerovásban) is megállapodhatnak. **A felek tehát nem csak a pénztartozást meghatározó (ún. kirovó) pénznemet, hanem a pénztartozás tényleges teljesítésének a pénznemét is, azaz az ún. lerovó pénznemet is, meghatározhatják a szerződésükben.** A legtipikusabb, hogy a felek a törvénytől eltérő lerovó pénznemmel azonos kirovó pénznemet kötnek ki, de ez nem szükségszerű. **A régi Ptk. a pénztartozást – bár ezt nem mondja ki – alapvetően a főtartozásra (tőkeösszeg) érti és külön szabályt az ezen összeg utáni ügyleti és késedelmi kamat, egyéb járulékos költség pénznemére nem tartalmaz.** **A bírói gyakorlat azonban meglehetősen következetesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a járulékos pénzkövetelések – a felek eltérő megállapodása hiányában – osztják az alapkövetelés jogi sorsát, így pénznemét is.** Ez irányadó mind a késedelmi kamat, mind a behajtási költségátalány vonatkozásában is. **A régi Ptk. 301/A. § (3) bekezdése és 301/B. § (3) bekezdésében foglalt semmisségi szankció tehát a behajtási költségátalány pénznemére nem, csupán annak minimális mértékére vonatkozik (legalább 40 euró) azzal, hogy**

amennyiben a főtartozás lerovó pénzneme forint, akkor a behajtási költségátalány összegét – a felek számára szintén eltérést engedő módon – a Magyar Nemzeti Bank késedelmi kamatfizetési kötelezettség kezdőnapján érvényes hivatalos deviza-középfolyama alapján kell kiszámítani.

Az új Ptk. 6:45. § (1) bekezdésében a pénztartozás teljesítésének módjára vonatkozó diszpozitív szabály a régi Ptk. 231. § (1) bekezdését azzal a gyakorlat számára egyértelmű kiegészítéssel tartja fenn, hogy az irányadó lerovó pénznem vonatkozásában nem csak a teljesítés helye, hanem időpontja is feltétel. Az új Ptk. 6:45. § (2) bekezdése – a régi Ptk. 231. § (2) bekezdését pontosítva és kiegészítve – arra nézve ad diszpozitív iránymutatást, amikor a pénztartozás kirovása a lerovástól eltérő pénznemben történik: ebben az esetben a pénztartozást a teljesítés helye szerinti jegybank által a teljesítés idején meghatározott árfolyam – ha ilyen nincs – a pénzüpiaci árfolyam alapján kell átszámítani. Ugyanezen új Ptk.-beli bekezdés egy további kiegészítő szabályt is megfogalmaz arra az esetre, ha a pénztartozást külföldi pénznemben kell teljesíteni, ám e pénztartozás a teljesítés idején a külföldi pénznemben nem teljesíthető, ez esetben a pénztartozást szintén a teljesítés helyén és idején érvényes pénznemben kell teljesíteni. Az új Ptk. – a régi Ptk.-hoz és annak bírói gyakorlatához hasonlóan – a pénztartozást alapvetően a főtartozásra (tőkeösszeg) érti és külön szabályt az ezen összeg utáni ügyleti és késedelmi kamat, valamint az egyéb járulékos költségek pénznemére nem ad, arra tekintettel, hogy ezek – a felek eltérő megállapodása hiányában – a főtartozás jogi sorsát osztják. A behajtási költségátalány pénzneme tehát az új Ptk. 6:155. § (2) bekezdése értelmében is a főtartozás pénzneméhez igazodik. Az e bekezdésben szereplő semmisségi szankció – a régi Ptk.-val megegyezően – kizárólag a behajtási költségátalány minimális mértékére vonatkozik (legalább 40 euró) azzal, hogy amennyiben a főtartozás lerovó pénzneme forint, akkor a törvény úgy rendelkezik, hogy a behajtási költségátalány összegét a Magyar Nemzeti Bank késedelmi kamatfizetési kötelezettség kezdőnapján érvényes hivatalos deviza-középfolyama alapján kell kiszámítani. Az átszámítás e módja – a régi Ptk.-val szintén azonosan – diszpozitív.

6. Az irányelv preambuluma a (16) bekezdésében utal arra a **késedelmi kamat vonatkozásában**, hogy annak érvényesítésére az irányelv nem kívánja kötelezni a jogosultat. Azaz a **jogosultság – mind az irányelv, mind a magyar anyagi és eljárási jog értelmében – elválik az igényérvényesítéstől, utóbbira a jogosultnak nincs jogszabályi kötelezettsége.** Hasonló logika érvényesül a **behajtási költségátalány vonatkozásában is.** Tehát a mindenkor Ptk. „*köteles fizetni*” fordulata a behajtási költségátalány vonatkozásában sem teszi kötelezővé, hogy azt a jogosult érvényesítse.

Ettől különböző kérdés, hogy a szerződésben miről állapodhatnak meg a felek. Az irányelv alapján **nincs lehetőség arra, hogy a szerződő felek a szerződésben érvényesen kizárják a késedelmi kamat és a behajtási költségátalány fizetését,** illetve alapvetően nincs lehetőségük arra sem, hogy **a behajtási költségátalányt 40 eurónál alacsonyabb összegben határozzák meg.** Az irányelv szerint [7. cikk (1), (2) illetve (3) bekezdés] az ilyen kikötés súlyosan hátrányosnak minősül, illetve vélelmezetten súlyosan hátrányos a hitelező számára, ezért az ilyen kikötés vonatkozásában biztosítani kell, hogy az ne legyen végrehajtható; a magyar jog a végrehajthatatlanságot a semmisség előírásával biztosítja.

Az már természetesen **más kérdés** (már a késedelembe esést követő cselekvési sorozat kérdése), hogy a szerződésben **érvényesen ki nem zárható késedelmi kamatot és behajtási költségátalányt – az adós önkéntes teljesítése hiányában – érvényesíti-e a hitelező.** Erről az irányelv egyáltalán nem tartalmaz szabályokat, mint ahogyan a behajtási költségátalány

számviteli, illeték- és adójogi megítélése tekintetében sem. E kérdéseket a mindenkori Ptk. sem kívánja szabályozni.

Az irányelv 6. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok kötelesek biztosítani, hogy amennyiben a vállalkozások egymás közötti, illetve a hatóság és vállalkozás közötti szerződéses ügyletekben – az irányelv 3. és 4. cikkével összhangban – *késedelmi kamat fizetése válik esedékessé, a hitelező a pénztartozás és a késedelmi kamat megfizetésén túl legalább 40 euró értékű behajtási költséget is követelhessen.* A legalább 40 eurónyi behajtási költség olyan átalányösszeg, amelyen felül a 6. cikk (3) bekezdése értelmében a hitelező jogosult az ezt meghaladó összegű behajtási költségét is „kártérítésként” érvényesíteni. A 6. cikk (2) bekezdése értelmében a „legalább 40 euró értékű behajtási költségátalányra” a hitelező *külön fizetési felszólítás nélkül* jogosult.

Számviteli szempontból a behajtási költségátalány tartozásnak minősül, ekként szükséges azt tartozásként rögzíteni a kötelezett könyveiben; nem csak abban az esetben, ha a jogosult azt – önkéntes teljesítés hiányában – ténylegesen követelte az adóstól, tekintve, hogy a fizetési kötelezettség a jogszabály alapján a késedelembeesés tényével beáll.

A **kötelezett** a fizetett, illetve a mérlegkészítés időpontjáig ismertté vált, elszámolt, fizetendő, **a mérlegfordulónap előtti időszakhoz kapcsolódó behajtási költségátalányt** a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: számviteli törvény) 81. §-a (2) bekezdésének *b)* pontja alapján **egyéb ráfordításként** számolja el.

A **jogosult (hitelező) oldalán** a következő rendelkezések érvényesülnek a hatályos számviteli szabályok szerint. A számviteli törvény 77. §-a (2) bekezdésének *b)* pontja alapján a jogosult **a tárgyévhez vagy a tárgyévet megelőző üzleti év(ek)hez kapcsolódó és a mérlegkészítés időpontjáig pénzügyileg rendezett behajtási költségátalány összegét az egyéb bevételek között számolja el.** Így az óvatosság elvére építve a jogosult csak akkor köteles a behajtási költségátalány összegét a **könyveiben feltüntetni, ha az ténylegesen hozzá befolyt, adóalapot pedig csak a ténylegesen befolyt behajtási költségátalány képez** a jogosult oldalán.

Ha a jogosult a behajtási költségátalány iránti követelését nem érvényesíti (arról lemond, azt elengedi), annak nincs ajándékozási, illetve egyéb illetékvonzata.

A behajtási költségátalány a szerződésszegő magatartás, az adott ügylethez kapcsolódó fizetési kötelezettség késedelmes teljesítésének a szankciója, amelynek összege a kártérítésbe beszámít. Erre tekintettel **a behajtási költségátalány ellenében – a jogosult, vagyis a szerződésszegést elszenvedő fél által – teljesített termékértékesítés, szolgáltatásnyújtás nem értelmezhető,** ezért az az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Áfa tv.) **65. §-a alapján nem képez adóalapot,** így ahhoz adófizetési kötelezettség sem kapcsolódik (ennek megfelelően pedig **Áfa tv. szerinti bizonylattal sem kell kísérni**). A szerződésszegés szankciójaként járó behajtási költségátalány – az arra **jogosult adóalanynál – nem képez adóalapot az Áfa tv. 70. § (1) bekezdés b) pontja alapján sem.** A behajtási költség 40 eurót meghaladó része a behajtási költségátalánnyal azonos megítélés alá esik, szintén nem képez áfa-alapot.

Jelzem, hogy **mind a 2014. március 15-ig, mind az azt követően hatályos új Ptk. az irányelvet koncepcionálisan azonosan ülteti át; erre tekintettel a számviteli és adójogi vonatkozások sem változnak az új Ptk. hatálybalépésével.**

Tájékoztatom továbbá, hogy a megkeresésére adott válaszuk pénzügyi tárgyú részeit a Nemzetgazdasági Minisztérium (a továbbiakban: NGM) véleménye alapján alakítottuk ki. Kérem, hogy ha e részekkel kapcsolatban további kérdése merülne fel, közvetlenül az NGM-hez forduljon, mert e kérdések megválaszolására a társtárca jogosult.

Budapest, 2014. április 7.

Tisztelettel:

Dr. Czepek Gábor
helyettes államtitkár